

AHMET İÇLİ**

İzâkî ve Şiirleri*

Izâkî and His Poems

Ö Z E T

Tarihsel süreçte kaleme alınmış altı yüz yıllık geçmişî barındıran metinlerin gün yüzüne çıkarılması ve tanıtılması klasik Türk edebiyatı ile meşgul olanlar için önemli çalışma alanları arasındadır. Özellikle edebî metinleri ve manzumeleri barındıran mecmua çalışmaları, yeni şairlere veya şairlerin yeni şiirlerine ulaşılmasında önemli katkılar sunmaktadır.

Osmanlı coğrafyasında Arap harfli Türkçe yazılı birçok yazma eser, Türkiye kütüphanelerinin yanı sıra dünyanın farklı kütüphanelerinde de görülebilmektedir. Bu eserlerin/mecmuaların tasnifi ve tanıtımı oldukça önemlidir.

Kâsımî tarafından M.1625 yılında yazımı tamamlanan, "Bahru'l-Maarif" ve "Sandukatu'l-Maarif" olarak isimlendirilen mecmua, barındırdığı metinler ve tertip özellikleri açısından kayda değer bir eserdir. Bununla birlikte tezkirelerde de biyografik eserlerde adına rastlamadığımız bazı şairlere ait manzumeleri ihtiva eden eser, edebiyat tarihine ışık tutacak önemli bir kaynak mahiyetindedir.

Mecmuada İzâkî mahlaslı şaire ait birçok manzume bulunmaktadır. Eserde tertip edilen karma şairler divanının ilk şiiiri de İzâkî'ye aittir. Bakî, Fuzûlî ve Ruhi'ye nazire şiirleri bulunan şairin bir kasidesi ve bir tahmisi de bu mecmuada yer almaktadır. İzâkî'nin kendi hattıyla derlediği bir şiir mecmuasına da ulaşmış bulunmaktayız. Mecmuada geçen kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla M. 1630 yılında hayatı olan şairin bu mecmuasında kendisine ait şiirler de yer almaktadır.

Çalışmamızda İzâkî mahlaslı şair, eldeki bilgiler ışığında kısaca tanıtılıp mecmuası hakkında tanıtıcı bilgiler sunulduktan sonra mecmuada geçen manzumeleri/şiirleri ve Kâsımî mecmuasında geçen diğer şiirlerinin de matla beyit ve bendleri yeni yazıya aktarılmış haliyle verilecektir.

ANAHTAR KELİMELE R

İzâkî, Kâsımî, Bahru'l-Maarif, Mecmua

ABSTRACT

it is one of the most important missions to unearth and define the texts which contains 600 years of history in the historical period for those who are in the field of classical Turkish literature. Mecmua studies, which especially contain literary texts and poems, offer important contributions in reaching new poems of poets or poets.

A lot of manuscripts in Turkish written with Arabic letters in Ottoman geography could be seen in different libraries of the world besides libraries in Turkey. Dissecting and defining of these works/mecmuas are very important missions. Because, every mecmua certainly has a small detail to clear to the history up.

The mecmua written by Kâsımî which is called as well "Bahru'l-Maarif" and "Sandukatu'l-Maarif" in 1625 (A.D) is a significant work in terms of included texts and contexture features. In addition to this, the work is a mean of important source that clears to literature history which includes some poet's poems we don't usually encounter with names in biographic works and collection of biographies.

Many poems in the mecmua belongs to a poet whose nickname is İzâkî. The first poem of the divan of the mixed poets in the mecmua also belongs to İzâkî. This poet's one ode and one quintet are existed in this magazine who has parallel poems to Bakî, Fuzûlî and Ruhi. In consequence of our researches a poem magazine that İzâkî compiled his own handwriting. As far as understood from the records in the mecmua, there are his own poems who was still alive in A.D 1630.

In this article, poet İzâkî's poems will be given with new alphabet after informing about his mecmua within the light of available datas.

KEYWORDS

İzâkî, Kâsımî, Bahru'l-Maarif, Mecmua.

* Makalenin Geliş Tarihi: 11.06.2017 / Kabul Tarihi: 14.09.2017.

** Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (ahmeticli@ardahan.edu.tr).

Dil ğamze-i cān-şikāra urbān olsun
 Cān ğīsū-yı müşk-bāra urbān olsun
 Tenhā ne dil ü cānum **İzākī** cümle
 Nem var ise Zūlfikāre urbān olsun

GİRİŞ

Klâsik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından olan mecmularda birçok şairin yeni şiirlerine rastlanabilmektedir. Şiir mecmuaları, herhangi bir “şairin bir şekilde divan nüshalarına girmeyen veya bulunmayan nüshalardan kaynaklanan eksik şiirlerini temine yardımcı” (Aydemir 2007: 127) olmak adına da önemli metinlerdir Bunun yanı sıra, henüz divanlarına ulaşılammış şairlere ait manzumeler de mecmualarda görülebilir. Mecmualar “şair veya yazarlara ait yeni sayılabilecek manzume veya eser barındırmak” (Kurnaz-Aydemir 2013: 56) adına önemli kaynaklar arasındadır. Ayrıca adı bilinmeyen birçok yeni şaire de ulaşılmasında mecmuaların rolü büyüktür.

Klâsik Türk edebiyatı kaynaklarında, tezkirelerde, çeşitli biyografik eserlerde adına rastlanmamış birçok şair vardır. Bunlardan biri de **İzākī**’dir. Kâsımî mahlaslı biri tarafından derlenmiş bir şiir mecmuasında “ادافی / “İzākī” mahlaslı bir şaire ait bazı şiirler vardır. İzākī’nin derlediği bir şiir mecmuasını da tespit edilmiştir.

Şairin mahlasının farklı okunmuş olabileceği ihtimali de düşünülerek birçok farklı okuma denemeleri sonucunda Hisâlî’nin “*Metâliü’n-Nezâ’ir*”inde de İzākī’ye ait dört matla da görülmüştür.

1. İZÂKÎ: Hayatı, Mahlası, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri

1.1. Hayatı

İzākī’nin adı, *Kasımî Mecmuası*’nda geçmektedir. Şairin kendi hattı ile yazmış olduğu şiir mecmuasında da kendisine ait manzumeler vardır. Hisâlî’nin nazire mecmuasında ise şaire ait matlalar bulunmaktadır.

Biyografik kaynaklarda İzākī’nin hayatı hakkında bilgi yoktur. Hisâlî, onu “Çelebi” ve “Bağdâdî” olarak tanıtmaktadır (Kaya 2003: 347, 473, 717; Kalyon 2011: 1235).

İzâkî'nin, kendi hattıyla yazdığı mecmuasında geçen H. 1040 (İM/96a)¹ tarihli kitadan hareketle H. 1040/M. 1630-1631 yılında hayatta olduğu söylenebilir.

Fuzûlî (öl. 1556), Bâkî (öl. 1600) ve Rûhî'ye (öl. 1606) nazireler yazan İzâkî'nin bu şairlerden sonra veya bunlarla aynı çağda yaşadığı bilinmektedir. *Kâsımî Mecmuası* H. 1034/M.1625'te yazıldığına göre İzâkî'nin en erken 16. yüzyıl en geç 17. yüzyıl şairi olduğunu söyleyebiliriz. İzâkî'nin M.1630'lu yıllarda halen yaşadığı dikkate alındığında 16. yüzyılın ikinci yarısında doğduğu söylenebilir.

İzâkî, şiirlerindeki ifadelerinden anlaşıldığına göre, Alevî-Bektâşî bir kimliğe sahiptir. Gazellerinde ve bir rubaisinde ehl-i beyt sevgisini belirten ifadeleri vardır:

*İzâkîyem degülem bir gedâ-yı bî-ser ü pâ
Alîye Kanberem ü ehl-i beyte Selmânam (KM/82a)²*

*Dil ğamze-i cân-şikâra kurbân olsun
Cân ğisû-yı müşk-bâra kurbân olsun
Tenhâ ne dil ü cânım İzâkî cümle
Nem var ise Zülfikâre kurbân olsun (İM/10b-11a)*

1.2. Şairin Mahlası

Şiir örneklerine bakıldığında okumaların tümünde şairin mahlasının açıklık kapalılık durumu şöyledir; “اذاقى” : “ا” = e, i u, a: Elif: (*ilk hece*): açık/kısa, “ذَا” = zâ (*ikinci hece*): kapalı/uzun, “فى” = kî (*üçüncü hece*): açık/kısa veya kapalı-uzun şeklindedir. Bu durumda okuma işlemi “İzâkî” olarak gerçekleşir.³

¹ *İzâkî Mecmuası*, yapılacak olan atıflarda gösterilmek üzere tarafımızdan “İM” olarak kısaltılmıştır. Sonrasında gelen sayı ve harf ise, bahse konu alıntının yapıldığı yaprak numarasını ve yönünü göstermektedir. Örneğe göre, alıntı veya atıf, İzâkî mecmuasının 96. yaprağının ön yüzünde geçmektedir.

² *Kâsımî Mecmuası*, yapılacak olan atıflarda gösterilmek üzere “KM” olarak kısaltılmıştır. Sonrasında gelen sayı ve harf ise, bahse konu alıntının yapıldığı yaprak numarasını ve yönünü göstermektedir. Örneğe göre, alıntı veya atıf, bu mecmuanın 82. yaprağının ön yüzünde geçmektedir.

³ Hisâlî'nin eseri üzerinde yaptıkları doktora çalışmalarında Kaya ve Kalyon, şairin mahlasını “Azâkî” şeklinde okumuşlardır.

Şairin mahlası Arapça “ ذ و ق ”=“zevk” kelimesinden türemiştir. Arapça sülâsî bir masdar olan kelime, “faʿl= فعل” babından olup “tat, hoş giden hal, haz, manevi haz, güzeli çirkinden ayırdetme kabiliyeti” anlamlarına gelmektedir (Devellioğlu 2010: 1379). “ ذ و ق = zevk ” masdarının “İfʿāl= افعال ” kalıbı ile türedikten sonra oluşan yeni kelime “İzāk(et)= اذاقه ” olup “tattırma” anlamına gelir. “Tattırma, lezzet ve zevk hissettirme” (Devellioğlu 2010:542) anlamı diğer birçok sözlükte de aynen geçmektedir (Lexicon, 2006: 53; *Lugat-ı Naci*, 299; *El-Müncid*, 1986: 241; *Ahter-i Kebir*, 2009: 449). “ ذ و ق = zevk ” kelimesine verilen “tat, hoş giden hal, haz, manevi haz, güzeli çirkinden ayırdetme kabiliyeti” anlamlarının ettirgenlik özelliği kazanıp mensubiyet/nispet î’si sonrasında “İzâkî = اذاقى ” olarak oluşan mahlasın anlamı şöyle olur: *manevi haz veren, güzeli çirkinden ayırt ettiren, ifadeleriyle hoş giden tatlar veren kişi*.

Şairlerin mahlas seçerken edebiyat ve şiirle ilgili kavramlar kullandığı (Yıldırım 2006: 44) bilinmektedir. İzâkî’nin de böyle bir mahlası seçmesinde, şiir zevkinden anladığı ve şiirleriyle dinleyenleri/okuyanları şiirin zevkine vardır bir üslupta yazdığı görüşünde olduğu söylenebilir. İzâkî’nin mahlası, onun zevk ve edasını yansıtan kullanımdır.⁴

Atayî’nin *Şakayık zeylinde* (1989: C.2 537-538) “Deşt-i Kıpçaktan” tanımlamasıyla künyesi “Ezâkî”/“Azâkî”=“ اذاقى ” adı ise Mehmed olup müftü, müderris ve divan şairi bir şahsiyet vardır. Fakat eserde şairin künyesinin şehri olan Azak’a nispetle Azâkî olduğu görüşü vurgulanmıştır. Bu durumda bahse konu şair, Kırım civarındaki şehirlerden birisindedir.

Şakayık zeylinde geçen “ اذاقى ”=“Azâkî” ismindeki “z” harfi “ ز ” ile yazılmıştır. Elimizdeki belgelere bakıldığında Bağdatlı olan şair ve Azaklı/Kıpçaklı olan şair arasında bir ilgi bulunmamaktadır. Bahse konu Kıpçaklı Azâkî, H. 1017/M. 1608’de Rebiülevvel ayında vefat etmiştir. H. 1005 yılında Sinan Paşa medresesine müderris olan Mehmed Azâkî hakkında *Sicill-i Osmanî*’de (C.2, 1311: 141) de bazı bilgiler geçmektedir. İki defa Kefe müftüsü olan Azâkî ile ilgili bir diğer kaynak ise *Tuhfe-i Nailî*’dir (2001: 31). Buradaki bilgiler de, Atâyî ve *Sicill-i Osmanî*’ye atfen verilmiştir. Her üç kaynakta da şairin adı “ اذاقى ” olarak yazılmıştır.

⁴ Klâsik Türk şiirinde mahlası, İzâkî’nin mahlası ile aynı kökten türemiş bir diğer şair de “Mezâkî”dir. Mezâkî için bkz. Mermer 1991.

Atâyî, şaire ait bir beyit ile bir mısraı da eserine almıştır:

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Fe'ûlün

*Geh nâfe-şifat eyle der ü deşti mu aţţar
Geh gonçe gibi gülşene gel ziynet-i bâğ ol*

Mefûlü Mefâîlü Mefâîlü Fe'ûlün

Geçdi Ramażân irdi yine ıyd-ı emânî

İzâkî Mecmuası'nda geçen bilgilerle eşleştirildiğinde, her iki şahsiyetin ölüm yıllarının farklı olduğu görülür. Müderris Azâkî'nin ölüm yılı H. 1017'dir. Fakat İzâkî'nin mecmuasında geçen bilgilere göre, şair H. 1040 yıllarında halen yaşamaktadır.⁵

1.3. Edebî Şahsiyeti

İzâkî'nin edebî şahsiyeti hakkında yapılabilecek tüm açıklamalar ancak üç eserde geçen şiirlerinden hareketle verilebilir.

*Kasımî Mecmuası'*ndaki gazellerin geçtiği ilk manzumenin İzâkî'den seçilmesi ve mecmuaya alınan şairler arasında, Ruhî'den sonra en çok şiir yazanlardan birisi olması, o dönem için iyi bir şair olduğunu göstermesi bakımından da kayda değer bir durumdur.

İzâkî'nin her iki mecmuada birçok harf ile kafiyelenmiş gazelleri ile rubai, kaside ve tahmislere bakıldığında bir divan oluşturabilecek kadar şiir yazdığı söylenebilir.

İzâkî Çelebi'nin Türkçe şiirlerinin yanında Farsça bir gazeli de bulunmaktadır. Gazelin matlası şöyledir:

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

*Ger şabâ ber-ser-i küy-ı tu vezîden gîred
Cânem ez-ğayret-i ân câme derîden gîred (KM/67b)*

⁵ İyi bir medrese eğitimi alan İzâkî'nin bahse konu Azâkî olması küçük de olsa ihtimaller arasında olabilir. Çünkü İzâkî'nin elimizde net bir ölüm tarihi yoktur. Ayrıca İzâkî mecmuasındaki tarih manzumesinin başka birisi tarafından yazılma ihtimali de düşünülebilir.

Hisâlî'nin *Metâliu'n-Nezâir*'inde geçen 4 (dört) beyitten anlaşıldığı kadarıyla İzakî'nin nazire şiir yazdığı görülür.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Dil ğam-ı haţţ-ı lebüñden Maĥzenü l-Esrârdur

Göz cemâlüñ pertevinden Maţla u l-Envârdur (KM/38a-İM/10b)

Yukarıdaki matla, Hisâlî'nin *Metâliu'n-Nezâir*'inde Vüsûlî, Hisâlî, Sultan Süleyman'ın matlaları ile birlikte görülür. (Kaya 2003: 717) Bâkî'nin de aynı redifli gazeli *Kâsımî Mecmuası*'nda İzakî'nin şiirinden önce aynı sayfada geçmektedir (Küçük 1994: 135-136).

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Cân fedâ-yı cilve-i naĥl-ı melâĥat-bâr-ı yâr

Dil ĥarâb-ı Türk-tâz-ı ğamze-i ĥün-ĥâr-ı yâr (KM/43a-İM/9a)

İzakî'nin kendi mecmuası ve *Kâsımî Mecmuası*'nda geçen bu matla Hisâlî'nin eserinde de geçmektedir (Kaya 2003: 347). Nazire yazan şairler ise şunlardır: Esîrî-i Bağdâdî, Seyyid Rızâyî-i Bağdâdî, Hisâlî, Hâsîlî-i Vardârî. İzakî, bu nazirede **İzakî Çelebi-i Bağdâdî** ismiyle anılmıştır.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Âşıkun şevkün ile söyle firâvân aĥlar

Gözde yaşı dükenür soñra döner kan aĥlar (Kaya 2003:473)

Hisâlî'nin **Baĥdatlı İzakî**'ye ait olduğunu belirttiği yukarıdaki matla, şairin "aĥlar" redifli bir gazelinin olduğunu göstermektedir. Bu gazel, Ruhî-i Bağdâdî'nin aynı redifli gazeline nazire olabilir (bkz. Ak 2001: 565). Hisâlî, aynı redifli nazirelerin Naîmî, Rûhî, Mîrîyü'l-Kâdî, Hisâlî'ye ait olduğunu belirtmektedir. Bahse konu gazel, incelemeye esas iki mecmuada da geçmez.

İzakî'nin *Metâliu'n-Nezâir*'de geçen ve Emrî, Fuzûlî, Nutkî ve Emrî Çelebi'nin de aynı redifli gazellerinin bulunduğu bir diğer nazire gazelinin matlası da şudur:

Tâ ki tûmâr-ı cünün ĥırz-ı dil ü cân oldı

Diyü san vesvese-i aĥl-ı ĥîrân oldı (Kalyon 2011: 1235)

Yukarıdaki gazeller dışında İzâkî'nin Fuzûlî ve Rûhî'ye yazmış olabileceği nazire şiirler de vardır. Bunlar şiirlerin geçtiği bölümde dipnotlarla belirtilmiştir.

*Kasımî Mecmuası'*nda gazellerden sonra İzâkî'ye ait bir kaside ve tahmis örneği de eklenmiştir. Tahmis, Fuzûlî'nin Türkçe-Arapça mülemmâ gazeline yapılmıştır. Aşağıda tahminin ilk bendi verilmiştir:

Mefûlü Fâilātu Mefâ'ilü Fâ'ilün

Ey zât-ı pâki bâ'is-i icâz-ı mümkinât

Zîkr-i cemilüñ olı dile cevher-i hayât

Sen olmasayduñ olmaz idi cân-ı kâyinât

Vaşluñ baña hayât virür firkatüñ memât

Sübhâne hâlıkun haleka l-mevte ve l-hayât (KM/153a-154a)

(Parlatır 2012: 209)

İzâkî, Tarzî'nin gazelini de tahmis etmiştir. Bu tahmis, *İzâkî Mecmuası'*nda da geçmektedir:

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün

Gülşene pây-ı şevk ile şubh deminde varıgör

Güllere boş nevâyile nâğme iden hezârı gör

Seyr-i fezâ-yı deşt idüp nüzhet-i merğzârı gör

Dîde-i ibret aç dilâ rûh-fezâ bahârı gör

Faşl-ı bahâra kıl nazar kudret-i Kirdkârı gör(İM/10b-11a;KM/53a)

Şiirlerinde lirik, âşıkane bir söyleyiş hâkimdir. Fuzûlî'ye yazmış olduğu nazire gazel ve tahmiste onun edasını yakalamaya çalışmıştır. Şiirlerinde acı ve ıstırap çeken fakat bununla mutlu olan bir eda görülür:

Ey İzâkî ol dem ifşâ-yı şikâyet kılmadum

Cânuma kâr eylemişken hançer-i âzâr-ı yâr (KM/43a-İM/9a)

Ömrümüz geçdi İzâkî guşsa vü endüh ile

Olmaduk bir dem cihânda hâtır-ı hurremle biz (KM/57a-57b)

Şu deñlü olmuşam mu tâdı derd-i aşk-ı cânânuñ

Ki adın añmadan müstağniyem âlemde dermânuñ (KM/75b-İM/9b)

Aşağıdaki şiire bakıldığında ise İzâkî'nin kalender-meşreb bir rind olduğu da gözden kaçmaz. Bu şiirde şairin sade ve rahat söyleyişi de görülür:

*Şarāb-ı şevkle mestānelikte ālem var
Cünūn-ı aşkla dīvānelikte ālem var (KM/39a)*

Aşağıdaki ifadelerinde de şairin, alçak gönüllü olmayı öncelediği ve gönül ehli birisi olduğu da söylenebilir:

*Ey dil ne fikr-i taht ü ne pervā-yı efser it
Dīvāne-i muḥabbet olup terk-i zīver it (KM/22a)*

Şairler, şiir sanatlarını, üsluplarını ve takip ettikleri/uyguladıkları üslubu ve şiirlerinin özelliklerini kendi manzumelerinde sıklıkla dile getirirler. İzâkî de kendi şiiri hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunur. İzâkî'ye göre şiiri gönül yakıcı bir özellikte olup sevgiliye bile tesir etmekte hatta her biri dert ehli için

*Şîr-i dil-sūzum İZĀKĪ yāre teşîr itmede
Her biri derd ehline bir mazharu l-ās ārdur (KM/38a-İM/10b)*

İzâkî'ye göre kendi şiiri, söyleyişi; aşk bahçesinde güzel nağmeler ile öten bülbüller gibidir; kalemi de nazım meydanında öten ve nağmelerle mırıldanan bir kuştur:

*Bir gül gamıyla t̄ayir-i tab uñ İZĀKİYĀ
Gülzār-ı n̄şka bülbül-i gūyā olup gider (KM/38a-38b)*

*Hāmem şarîri gülşen-i nazma İZĀKİYĀ
Bir murğ-ı nağme-senc ü nevā-ger degül midür (KM/38b)*

Şair, şiir söylemedeki ustalığını, cansızlara konuşma kabiliyeti kazandıran ve onları canlandıran bir özellik olarak açıkça ifade etmektedir:

*Söyler dil olup ağız açup kil-i devātum
Tab um dise ger n̄atīk̄ā-baḥşā-yı cemādem (KM/86a)*

*Nazm-ı cān-baḥşla İZĀKĪVEŞ
Merd-i mu ciz-beyān-ı derd oldum (KM/87b)*

Aşağıdaki dizelerde de İzâkî, kasidelerinde ve manzumelerinde başkalarını methetmek gibi bir endişesinin olmadığını belirtir:

*Na t-ı nebevî şām u seher vird-i dilümdür
Şanmañ beni kim mādih-i hükâm-ı cevâdem (KM/86a)*

İzâkî, kendi hayatı ve şiir sanatı hakkında yazmış olduğu izlenimi uyandıran manzumesinde, kendi şiirini çekemeyenlerin olduğunu da ifade etmektedir:

*Yâd itmese yanumda nola şi rümi huşşâd
Güftâr-ı şerer-bâr ile bir şu le-nihâdem (KM/86a)*

1.4. Eseri

İzâkî'nin elimizde mecmuası dışında herhangi bir eseri yoktur. Mecmuasında, kendi şiirlerinin üzerine "li-muharririhî" yazmış, makta beytinde de İzâkî mahlasını kullanmıştır. *Kâsimî Mecmuası*'ndaki şiir örnekleri ile de uyuşan bu manzumelerden hareketle de eserin İzâkî'ye ait olduğu söylenebilir. Mecmua, İzâkî'nin şiirlerinin geçtiği eserler başlığında daha geniş bir şekilde tanıtılmıştır.

2. İzâkî'nin Şiirleri

İzâkî'nin tespit edilen tek kafiyeli beyit ve bent birimli manzumeleri vardır. Bunların otuzbiri (31) gazel, biri (1) kaside, ikisi (2) tahmis, biri (1) rubaidir. Bahse konu gazellerden biri Farsçadır.

2.1. İzâkî'nin Şiirlerinin Geçtiği Eserler

Tespitlerimize göre İzâkî'nin şiirleri, üç mecmuada geçmektedir.⁶ Bunlardan biri İzâkî'nin kendi mecmuası olup diğeri de *Kâsimî mecmuası*-dır. Bir diğeri de yukarıda da değindiğimiz üzere Hisâlî'nin *Metâliu'n-Nezâir*'idir. Burada geçen manzumelerin sayısı dörttür.

⁶ Erişemediğimiz veya incelenmemiş birçok şiir mecmuasında şaire ait şiirler, hatta şairin eseri veya eserleri bulunabilir.

2.1.1. İzâkî Mecmuası

İzâkî'nin kendi hattıyla derlediği mecmua, İnan İslâmî Şura Meclis Kütüphanesindedir. Kayıt Numarası 9810 olan eser, 97 yapraktan müteşekkildir. Eserin başında 2, sonunda 1, 28a-31a arasında da 3 yaprak boştur.

Mecmua talik hat ile yazılmıştır. Sayfalarda iki sütun halinde çerçeve çizilmiştir. Yazılar çerçeve içine alınmıştır. Yazmanın boyutları 21x11'dir. Mecmuanın ilk yaprağı olan 1a ve son yaprağı olan 96b'de İnan İslâmî Şura Meclisi Kütüphanesinin mührü bulunmaktadır.

Mecmua, tamamen manzum metinleri içermektedir. Farklı nazım şekillerinde birçok şaire ait manzumeler bulunur. Şiirlerin çok azı Farsça olup büyük çoğunluğu Türkçedir. Türkçe şiirlerden büyük bir bölümü Bağdatlı Ruhî'ye aittir. Mecmuada **İzâkî hariç**, şiirleri olan 65 (Türk ve Fars) şairin ismi alfabetik olarak şöyledir:

Abdî, Abîdî/Ubeydî, Adlî, Akdesî, Âlî, Amrî/Ömrî, Ârifî, Atâyî, Azerî, Bâkî, Behişî, Belîgî, Cemî, Cevrî, Cinânî, Dervîş, Emrî, Fevrî, Figânî, Fuzûlî, Gazâyî (Gazî Girây), Habîbî, Haletî, Halîlî, Hayâlî, Hayretî, Hekimî, İlmî, İshâk Çelebî, Kabûlî, Kerîmî, Keşfî, Makâlî, Merâmî, Mesîhî, Mevcî, Muhyî, Nâdirî, Nefî, Nevî, Nigârî, Nihânî, Nizâmî, Örfî, Rahmî, Resmî, Revânî, Ruhî, Rüşdî, Sunî, Şâhî, Şânî, Şemî, Şems /Mevlana, Şeyh Ali Naki, Şûhî, Ulvî, Vahdetî, Vehbî, Veysî, Vücûdî, Yahyâ, Yümnî, Zâtî⁷

Mecmuada İzâkî'ye ait olan şiirlerin başında "li-muharririhî" başlığı kullanılmış olup hemen sonrasında gelen manzumeler için "velehû" ifadesi bulunur. Başka sayfalarda gelen yeni bir şiir için yine "li-muharririhî" başlığı görülür.

İzâkî'nin mecmuasında dokuz (9) gazel, Tarzî'nin gazeline yazmış olduğu bir (1) tahmis ve bir de (1) rubâi vardır. Mecmuada şaire ait toplam 11 manzume bulunmaktadır. Bunlardan dördü (4 gazel) *Kasımî Mecmusu*nda da geçmektedir.

Mecmuanın sonunda mahlası olmayan fakat İzâkî ile aynı olan üç beyitlik tarih manzumesi vardır. Bu manzume ışığında mecmuanın en geç H. 1040/1630-31 yılı ve/veya sonrasında yazıldığı söylenebilir.

⁷ Mecmua üzerinde geniş çaplı bir yayıncımız hazırlanmaktadır.

2.1.2. Kasımî Mecmuası

17. yüzyılda yazılmış *Kasımî Mecmuası* içeriği açısından değerli bir eserdir. Eserin baş taraflarında “*Bahru'l-Maarif*” ve “*Sandukatu'l-Maarif*” isimleri de yazılıdır. Mecmuanın tamamı, kendisinin de şiirleri olan Kâsımî tarafından derlenmiştir. Çeşitli yönden önemli olan mecmuada, farklı şairlerin manzumelerinin alfabetik olarak tertip edildiği görülmektedir. Birçok şairin nazire gazellerini de barındıran eser, edebiyatımızda manzum mektup geleneğinde yazılmış birçok manzumeyi de bir arada sunmuştur. Mecmuada, farklı konularda yazılmış mensur ve manzum metinler de söz konusudur.

Mecmua, Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Yazma eser salonunda Ağâh Sırrı Levend yazmaları arasındadır. Eserin kaydı şöyledir: ASL Mec 625.

Eserin yazarı, Seyyid Kasım b. Seyyid Abdullah b. Seyyid Murtaza b. Seyyid Abdulgafurü'l-Hüseynî'dir. Mecmua, H. 1034/M. 1625 yılının Recep ayında tamamlanmıştır (127a). 270 yapraktan müteşekkil eserde Divanî ve Talik hat kullanılmıştır. Ayrıca nesih yazı örnekleri de vardır.

Mecmua yazarı, eserin sahibinin, malikinin ve baştan sona kadar da yazarının kendisi olduğunu açıkça belirtmektedir. Eserde sayfaların satır sayıları da farklılık arz etmektedir. Bazı sayfalarda satır sayısı 26 olmakla birlikte manzumelerin olduğu bölümlerde genellikle 19 satır bulunur. Manzumelerden önce şairinin mahlası, varsa tanınmasını gerektirecek sıfatı ile birlikte verilmiştir. Şairlerin mahlasları da tüm metin gibi siyah mürekkeple yazılmıştır. Mahlasların üstlerinde kırmızı mürekkepli çizgi vardır.

Mecmuada İzâkî'ye ait yirmi beş (25) Türkçe, bir (1) Farsça gazel, bir (1) kaside, bir (1) tahmis olmak üzere toplamda 28 manzume bulunmaktadır. Ayrıca şairin Farsça gazelinin bulunduğu sayfada İzâkî'ye ait olduğu tahmin edilen iki beyitlik bir kıta da vardır. Bu mecmuadaki 25 Türkçe gazelden dördü (4) İzâkî'nin kendi mecmuasında da geçen manzumelerdir. İzâkî'nin şiirlerini ihtiva etmesi açısından *Kâsımî Mecmuası* önemli bir kaynaktır.

3. İzâkî'nin Şiirleri

Yukarıda da değinildiği gibi İzâkî'ye ait otuz beş manzume/metin vardır. Makale sınırları gereği bu çalışmaya İzâkî'nin kendi mecmuasında geçen şiirlerinin tam metni ile Kâsımî mecmuasında geçen şiirlerinin matlaları alınmıştır. Şiirler Arap harflerinden Latin harflerine ilim çevrelerince yaygın olarak kullanılan transkripsiyon alfabesiyle aktarılmıştır. İncelemeye esas şiirlerin hepsinin aruz kalıpları şiirlerin üst taraflarında belirtilmiştir. Bununla birlikte gazellerin geçtiği yaprak numaraları da şiirlerin üst taraflarında gösterilmiştir. Şiirler, İzâkî mecmuasında geçtiği sıraya göre yazılmıştır. Kasımî mecmuasında geçen şiirleri de yine mecmuadaki sıraya göre verilmiştir.

1) İM/8b-KM/87a

Mefûlü Mefâilün Feûlün

Sevdâ-zede-i maḥabbet oldum
Pâ-mâl-ı belâ vü miḥnet oldum

İl ḥiṣṣe alur görünce ḥâlüm
Ser-çeşme-i 'ayn-ı 'ibret oldum

Bîgâne-şi'âr yâr elinden
Der-mânde-i fikr-i ülfet oldum

Sen ğayr ile çek şarâb-ı 'işret
Ben ser-ḥoş-ı cām-ı ḥasret oldum

Reşk âteşine yanup İzâkî
Pervâne-i şem-'i ğayret oldum

2) İM/9a

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dil diler dâm-ı belâ-yı 'aşka pâ-bend olmağı
Terk-i şihḥat eyleyüp derd ile ḥursend olmağı

Deşt-i 'aşka düşmege sevdâ-yı zülf-i yâr ile
Ârzü eyler gönül Mecnûna mânend olmağı

Yeg bilüp âsûde olmakdan şafâ-yı vaşl ile
Tiğ-ı hicrân ile dil per-kend per-kend olmağı

Fazl-ı ḥaḫdan bilmişüz âlemde 'ömr-i cavidân
Rište-i cân târ-ı zülf-i yâre peyvend olmağı

Yeg bilür 'arif İzâkî dâver-i devr olmadan
Bende-i ḥâk-i der-i merd-i ḥiredmend olmağı

3) İM/9a-KM/43a⁸

⁸ Gazelin matlası Hisâlî'nin mecmuasında da geçmektedir. Bkz. Kaya, age, s. 347. Bir-birine nazire yazan şairler şunlardır: Esîrî-i Bağdâdî, Seyyid Rızâyî-i Bağdâdî, Hisâlî, Hâsilî-i Vardârî. İzâkî de bu nazirede İzâkî Çelebi-i Bağdâdî ismiyle anılmıştır.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Cān fedā-yı cilve-i naḥl-ı melāḥat-bār-ı yār
Dil ḥarāb-ı Türk-tāz-ı ğamze-i ḥūn-ḥvār-ı yār

Şöyle ser-mest-i şarāb-ı şevḳ-i aşḳam bilmezem
Ḳandadur bezm-i maḥabbet ḳandadur ās.ār-ı yār

Şanma kim hüşyār olur añlar 'azāb-ı düzaḥı
Rind-i ser-mest-i şafā-yı neş'e-i didār-ı yār

Bī-vefālīḳ defterinden maḥv olur resm-i cefā
Üstüvār olsa eger 'aşḳum gibi ikrār-ı yār

Ey İzākī öldüm ifşā-yı şikāyet ḳılmadum
Cānuma kār eylemişken ḥançer-i āzār-ı yār

4) İM/9b-KM/75b**Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün**

Şu deñlü olmuşam mu'tādı derd-i 'aşḳ-ı cānānuñ
Ki adın añmadan müstağniyem 'ālemde dermānuñ

Ne ḥāletdür bu āyā ḥasta-i 'aşḳuñ mezākında⁹
Zülāl-ı vuşlatuñdan farḳ olunmaz zehr-i¹⁰ hicrānuñ

Ben ol dīvāne-i 'aşḳ-ı bütān-ı şūḥ u¹¹ şengem kim
Yanumda farḳı yoḳdur Ka'be ile deyr-i tersānuñ

Ḳalāş olmaḳ diler mi 'āḳil olsa sevdüğüm hergiz
Giriftār-ı kemend-i tār-ı zülfi 'anber-efşānuñ

Olup rüsvā-yı 'ālem bir büt-i tersāyī 'aşḳından
Şikest itdüñ **İzākī** nām u nengin ehl-i imānuñ

⁹ Beyit, İM'de 2. Sırada iken KM'de 3. sıradadır. Şairin eliyle yazılan metin esas alınmıştır.

¹⁰ zehr-i: zehri KM

¹¹ şūḥ u: şūḥ KM

5) İM 9b

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Âh u feryâdum uyardı baht-ı h'vâb-âlûdumu
Şükr kim gördüm cemâl-i şâhed-i ma'şûdumu

Dînümi küfre değışdüm bir büt-i tersâ için
Bir bilüp bâzâr-ı haqqında ziyân u sûdumu

Dürr-i eşküm cevher-i cânım müheyyâ kılmışam
Gelse pây-ı yâre is'âr itmege mevcûdumu

Secde itmem her büt-i tersâya deyr-i aşkda
Kâfirem bir bilmesem ma'şûdumu ma'bûdumu

Kesmem ümmîdüm İzâkî rü'yet-i dîdârdan
Ye's odı ger yandırıp nâ-bûd iderse bûdumu

6) İM/10a

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Düşdi bir od şu'le-i şevkûñle cism ü cânuma
Kaldı iş şimdengirü çeşm-i sirişk-efşânuma

Ağlamakda hâlümi dildäre imdâd it gönül
Dem-be-dem hûn-ı cigerden dîde-i giryânuma

Yâr eger 'uşşâka cevr itmede yektâ ise
Bâr-ı gam çekmekde ben de fâyıqam akrânuma

Künc-i gamda hem-demüm âh-ı ciger-süz olup
Şadlık gelmiş degüldür külbe-i ahzânuma

Mihribân olmaz İzâkî yâr-ı sengîn-dil baña
Ger eşer hecrinde imdâd itmese efgânuma

7) İM/10a

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Öldüğümden derdile ol bî-vefâ gâfil degül
Şükr kim cân virdüğüm cânâna bî-ħaşıl degül

Ey gül ağyârı sirişküm seyle virmez şanma kim
Baħr tuğyân eyleyince ħâr u ħas ħâyil degül

Sen teraħħum eylemezsen yoksa ey nâ-mihribân
Şanma kim cellâd-ı ceşmüñ katlüme mâyil degül

Terk iderdüm küy-ı yâri ta'ne-i ağyârdan
Ġayret-i mihr ü maħabbet neyleyin kâyil degül

Ey İzâkî şive-i maşûk u istilâ-yı 'aşk
Ger budur rüsvâ-yı 'âlem olmamağ kâbil degül

8) **İM/10b-KM/38a**¹²

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dil ğam- ħaṭṭ-ı lebüñden Maħzenü'l-Esrârdur
Göz cemâlüñ pertevinden Maṭla'ul-Envârdur

La'l-i nâbuñ ħasretinden kaṭre-i ħün-âb-ı dil
Sâlik-i silk-i vefâya Sübħatü'l-Ebrârdur

Ey gönül dâmân-ı pâkin vaşf idersem gül gibi
Her sözüml erbâb-ı aşka Tuħfetü'l-Ebrârdur

Laħza laħza yâd-ı¹³ dendânuñla is'âr itdügüm
Kaṭre kaṭre gözlerümden gevher-i şehvârdur

Şir-i dil-süzüm İzâkî yâre te's'ir itmede
Her biri derd ehline bir Mazharu'l-Âs'ârdur

9) **İM/10b/11a-KM/53a**

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün

Gülşene pây-ı şevk ile şubħ deminde varıgör
Güllere boş nevâyile nâğme iden hezârı gör

¹²Gazelin ilk beyti, Hisâli'nin Metâliu'n-Nezâririn'de Vüsûlî, Hisâli, Sultan Süleyman'ın matlaları ile birlikte geçmektedir. Bkz. Kaya age, s. 717. Bâkî'nin de aynı redifli gazeli KM'de İzâkî'nin şiirinden önce aynı sayfada geçmektedir. Bakî'nin gazeli için bkz. Sabahattin Küçük age, s. 135-136

¹³yâd-ı: bârı KM

Seyr-i fezâ-yı deşt idüp nüzhet-i merğzârı gör
 Dîde-i îbret aç dilâ rûh-fezâ bahârı gör
 Faşl-ı bahâra kıl nazar kudret-i Kirdkârı gör

Şâh-ı bahâr eyleyüp 'arşa-i bâğî haymegeh
 Oldı şükûfeler sipeh ol sipehe gül oldı şeh
 Kapukulu gibi kamu giydi benefşe şeb-küleh
 Tâc-ı horûs şanma kim gülşeni kıldı cilvegeh
 Baş çıkardı hâkden Kisri-i tâcdârı gör

Şubh deminde gülşene kıldı güzer Mesîhveş
 Çeşm-i darîr-i nergise şaldı nazar Mesîhveş
 Kâlib-ı bâğa rûhdan virdi hâber Mesîhveş
 Mürde-i bâğî gör nice zinde ider Mesîhveş
 Kudret-i hâkka nâzır ol mu ciz-i cûybârı gör

Oldı yine dem-i şabâ lahlaşa-sây-ı büstân
 Rûh bağışlar âdeme şimdi şafâ-yı büstân
 Reşk-i dem-i Mesîhdür büy-ı hevâ-yı büstân
 Bâğ-ı behîşte ta'n ider şimdi fezâ-yı büstân
 Ko hele zühd ü tâtî bâde-i hoş-güvârı gör

Şimdi sipîhr-i ma'nide mihr-i münevverem diyen
 Şâ'ir-i nükte-perver ü merd-i suhanverem diyen
 Sözde İzâkîyâ bugün mâlik-i efsere diyen
 Tarzî-i nükte-senc ile nazmda hem-berem diyen
 Tarz-ı kelâma kıl nazar tab-ı suhan-güzârı gör

10) İM/11a¹⁴

Ahreb

Dil ğamze-i cân-şikâra kurbân olsun
 Cân ğisû-yı müşk-bâra kurbân olsun
 Tenhâ ne dil ü cânım İzâkî cümle
 Nem var ise Zülfiğâre kurbân olsun

11) İM/33a¹⁵

¹⁴ Mecmuada "Velehü Ruba'î" başlığı ile verilmiştir.

¹⁵ Şiirin başında "Li-muḥarririhî" yazılmıştır.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

Ḥayālūñ ḥāṭır-ı vīrāna geldi
Gamuñ ḥalvet-serā-yı cāna geldi

Göñül pervāneveş bezm-i gamuñda
Ezelden şem'-i şevke yana geldi

Gerüp sine sinān-ı gamzeñe dil
Maḥabbet rezmine merdāne geldi

Bu gülşende göñül bir gül gamundan
Hezārān derd ile efgāna geldi

İzākī baş eger mi şāh-ı dehre
Şu kim devrāne dervīşāne geldi

12) KM/17b**Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün**

Bismikellāhümme yā fettāḥ-ı ebvābu'l-münā
Eyledüm fetḥ-i der-i genc-i kelāma ibtidā

13) KM/21b**Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün**

İffeti mülk-i ḥüsnüñe şāh it
Reşk-i mihr ile gayret-i māh it

14) KM/22a**Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün**

Ey dil ne fikr-i taḥt ü ne pervā-yı efser it
Dīvāne-i maḥabbet olup terk-i zīver it

15) KM/38a-38b**Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün**

Dil derd-i iştiyākla şeydā olup gider
Sevdā-yı zülf-i yār ile rüsvā olup gider

16) KM/38b**Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün**

Dil meclis-i maḥabbete micmer degül midür
Ḥālūñ ḥayāli pāre-i 'anber degül midür

17) KM/38b-39a

Mefûlü Fâilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Dil âteş-i maḥabbete sūzân olup gider
 ẖandil-i deyr-i 'aşḫ fūrüzân olup gider

18) KM/39a

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

Şarâb-ı şevḫle mestânelikte 'âlem var
 Cünûn-ı 'aşḫla diḫânelikte 'âlem var

19) KM/42b-43a¹⁶**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

Herkesüñ 'âşıklıḫa şanmañ isti'dâdı var
 Ehl-i taḫlîd oldu 'âlem 'aşḫuñ ancaḫ adı var

20) KM/57a-57b

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Âlem-i endüha ol demden ki geldük ḡamla biz
 Hem-dem ü hem-şoḫbet olduk şiven ü mâtemle biz

21) KM/57b

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dökmeḫe ḫûn-âb-ı ḫasret olmaḫa ḫûn-bâr göz
 Dâḫ-ı ḫamdan sînemüñ üstinde biñ biñ var göz

22) KM/60b

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Leşker-i 'aşḫuñ gönül mülkinde emniyyet ḫomaz
 Ğamze-i ḫâret-gerüñ esbâb-ı cem'iyyet ḫomaz

23) KM/63a

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dilde fikr-i rüy u zülf-i yârdur eḫlencemüz
 Kâfir-i 'aşḫuz büt ü zünnârdur eḫlencemüz

¹⁶ Şiir Fuzûlî'nin aynı redifli gazeline nazire olabilir. Bkz. İsmail Parlatır (2012), Fuzûlî Türkçe Divan, Ankara: Akçağ Yay., s. 228

24) KM/70b

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Oldı gönlüm mübtelâ-yı dâğ-ı derd-endüz-ı 'aşk
Yağdı cânım âteş-i endüh-ı 'âlem-süz-ı 'aşk

25) KM/78a

Ahreb¹⁷

Ey cez̄b-i cünün 'ināyetüñ var ise gel
Ey mürşid-i reh hidāyetüñ var ise gel

26) KM/78b

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Mülk-i nazmuñ mürşid-i mu'ciz-beyānidur gönül
Remz-dān-ı süre-i seb'al-mes.ānīdür gönül

27) KM/81b-82a

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Ĥün-ābe-feşān oldı dimeñ dīde-i dāğum
Leb-rīz-i şarāb-ı gam-ı 'aşk oldı ayağum

28) KM/82a

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Benem ki mışr-ı ma'ārifde fazlla ĥānam
Benem ki hind-i ma'ānīde ĥān-ı ĥānānam

29) KM/86a

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

Ceng eylemede 'asker-i nefis ile demādem
Bu ma'rekede ekber-i aşhāb-ı cihādem

30) KM/87b

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Gülbin-i gülsitān-ı derd oldum
Revnağ-ı büstān-ı derd oldum

¹⁷ Gazel, Ahreb kalıplarıyla yazılmıştır. Fakat son dize Ahrem olup "Mef'ulün Fā'ilün Mefā'ilü Fe'ul" ile yazılmıştır.

31) KM/88b

Mefûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Ben teşne-leb-i bâdiye-peymâ-yı cünûnam
Mecnûn-ı belâ-dîde-i şahrâ-yı cünûnam

32) KM/97b

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Deşt-i dilde hurrem olsa sebzezâr-ı ârzû
Âteşin âhüm olur berķ-i bahâr-ı ârzû

33) KM/129b-130a (KASİDE)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Benem ki şem-i şebistân-ı bezm-i hicrânam
Benem ki şu'le-fürûz-ı çerâğ-ı hürmânam

34) Tahmîs-i Ğazel-i Fuzûlî

KM/153a-154a

Mefûlü Fâ'ilātu Mefâ'îlü Fâ'ilün

Ey zât-ı pâki bâ'is-i icâz-ı mümkinât
Zikr-i cemilûñ olı dile cevher-i hayât
Sen olmasayduñ olmaz idi cân-ı kâyinât
Vaşluñ baña hayât virür fûrkatûñ memât
Sübhâne hâlîkun haleka'l-mevte ve'l-hayât

35) KM/67b (Farsça Gazel)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ger şabâ ber-ser-i küy-ı tu vezîden gired
Cânem ez-ğayret-i ân câme derîden gired

SONUÇ

Klâsik Türk edebiyatının başlangıcından bugüne kadar birçok şair yetişmiştir. Bunlardan birçoğunun ismi kaynaklarımızda zikredilmekle beraber çeşitli sebeplerden dolayı da bazılarının ismine rastlayamamaktayız.

Edebiyat tarihimiz için önemli kaynaklar arasında olan ve derleme metinler özelliği taşıyan mecmualarda şiir örneklerine rastladığımız

birçok yeni isme de ulaşabilmekteyiz. Yapılan her yeni akademik çalışma ile edebiyat tarihimize yeni sayfalar da açılabilir.

Kaynaklarda ismine rastlanmayan İzâkî isimli şair, ta bu makale bağlamında kısaca tanıtılmıştır. Şaire ait olduğu konusunda emin olduğumuz şairlerinin tümü de bu çalışmada incelenmiş, kendisine ait olan mecmuasında geçen şiirleri ise yeni yazıya aktarılmıştır.

16. yüzyıl sonu ile 17. yüzyıl başında yaşadığını söyleyebildiğimiz İzâkî'nin nerede doğduğu ve öldüğü hakkında kesin bilgiye sahip değiliz. Elimizdeki tüm bilgi Bağdatlı olduğu ve İzâkî Çelebi olarak tanındığıdır. Şairin ölüm ve doğum tarihleri de bilinmemektedir. Fakat şiir örneklerinin geçtiği metinlerin yazıldıkları yıllara istinaden İzâkî'nin H. 1040/M.1630-31 yıllarında halen yaşadığı söylenebilir.

İzâkî'nin şiir örnekleri başta kendi mecmuası (*İzâkî Mecmuası*) olmak üzere *Kâsımî Mecmuası* ve Hisâlî'nin *Metâliu'n-Nezâir* isimli eserlerinde geçmektedir. Hisâlî şairi Bağdatlı İzâkî Çelebi olarak tanıtmış ve ona ait 4 (dört) nazire matlayı eserine dâhil etmiştir.

Makalemizde şaire ait otuz beş (35) manzumeden kendi mecmuasında geçenlerden on biri (11)'nin tümü, diğerlerinin ise matlaları bulunmaktadır.

Yapılacak olan yeni çalışmalarda ya da yapılmış olmakla birlikte şair hakkında bilgi verilmeyen diğer çalışmalarda şaire ait birçok şiirinin daha günyüzüne çıkması da muhtemeldir.

İyi bir şair olan Bağdatlı İzâkî Çelebi'nin Fuzûlî, Ruhî ve Bâkî gibi önemli şairlere nazireleri vardır. Alevi-Bektâşi bir kimliğe sahip olan şairin şiirlerinde kimliğini açıkça ifade ettiği de görülmektedir. Kendi sanatı ile övünen şairin aşk konulu gazellerinde Fuzûlî'nin üslubuna yakın bir yol takip ettiği görülür.

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim (Haz.) (1999), *İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Asar Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*, Ankara: AKMB Yay..
- AK, Coşkun (Haz.) (2001), *Bağdatlı Rûhî Dîvânı*, I-II, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yay.
- AYDEMİR, Yaşar (2007). "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler" *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3 Summer, 123-137.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 26. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi.
- İzâkî, *Mecmua, İslâmî Şurâ Meclisi Kütüphanesi (Kitabhane-i Meclis-i Şurâ-yı İslâmî)* Sıra Nu: 9810, Kayıt Nu: 952753, Kitap Tanıtım Fiş Nu: 13378-10, 1631. Tahran
- KALYON, Abuzer (2011, *Peştelî Hisalî Metalî'ün-neza'ir* (II. cilt) *İnceleme-Metin*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARTAL, Ahmet (Haz.) (2009). *Muallim Naci, Lugat-ı Naci*, Ankara: TDK Yay.
- Kasımî (1625), *Bahru'l-Maarif*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu, ASL Mec 625.
- KAYA, Bilge (2003), *Hisalî Hayatı-Eserleri ve Metalîü'n-Nezair Adlı Eserinin Birinci Cildi: İnceleme-Metin*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı.
- KIRKKILIÇ, Ahmet, Sancak Yusuf (Haz.) (2009), *Ahterî Mustafa Efendi Ahter-i Kebir*, Ankara: TDK Yay.
- KOÇ, Mustafa, Tanrıverdi Eyüp (Haz.) (2013), *Mütercim Asım Efendi, Kamusu'l-Muhit Tercümesi*, I-VI, Ankara: Türkiye Yazma Eser Kurumu Başkanlığı.
- KURNAZ, Cemal ve Mustafa Tatçı (Haz.) (2001), *Nail Tuman, Tuhfe-i Nâ'ilî*. Ankara: Bizim Büro Yay.
- KURNAZ, Cemal, Aydemir Yaşar (2013), "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1, Winter, p. 51-64, Ankara-Turkey.
- KÜÇÜK, Sabahattin (Haz.) (1994), *Bakî Divanı*, Ankara: TDK Yay.

- MALUF, Luvîs (1986), *El-Müncid, Fi'l-Lugati ve'l-A'lam*, 35. Baskı, Beyrut: Daru'l-Maşrık.
- Mehmed Süreyya (1308-1311), *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâyih-i Osmaniye*, I-IV, İstanbul: Matbaa-i Amire.
- MERMER, Ahmet (Haz.) (1991), *Mezâkî, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, Ankara: AKMB Yay..
- ÖZCAN, Abdulkadir (Haz.) (1989), *Şakayıku'n-Numaniye ve Zeylleri*, I-V, Çağrı Yay.
- PARLATIR, İsmail (Haz.) (2012), *Fuzûlî Türkçe Divan*, Ankara: Akçağ Yay.
- REDHOUSE, Sir James W (2006), *Turkish and English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yay.
- YILDIRIM, Ali (2006), *Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-nâmeler*, Ankara: Akçağ Yay.